

Лариса Теряєва,

Київський університет імені Бориса Грінченка,
вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, 04053
l.teriaieva@kubg.edu.ua

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-9906-8560>

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА НА ОСНОВІ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Актуальною проблемою сучасної вітчизняної освіти є не лише підвищення якості навчання конкурентоспроможних фахівців, але й здатність викладачів застосовувати у навчальному процесі інноваційне методичне забезпечення, ефективні принципи, методи та форми роботи, використовувати у музично-педагогічній діяльності сучасні музичні інформаційні технології та комп'ютерні програми для створення, конвертування та виконання музичних творів. Застосування в освітньому процесі інноваційних технологій навчання сприяє не тільки підвищенню якості підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва, але й їхньому залученню до композиторської творчості та виконавського мистецтва. Музичні інформаційні технології, сучасні мультимедійні засоби та музичні комп'ютерні програми мотивують студентів до навчання, активують їхню творчу діяльність, розвивають музичну пам'ять, креативне мислення, сприяють творчій композиторській фантазії, дають можливість студентам створювати власну музику на доступних цифрових гаджетах у будь-який час.

Ключові слова: активізація, засоби, інновація, методи, мотивація, музика, мультимедіа, навчання, принципи, смартфон, творчість, технології, форми.

Larysa Teriaieva

Development of Creative Skills of Future Teachers of Music Art by Means of Innovative Technologies

An urgent problem of modern Ukrainian education is not only the task of improving the quality of training of competitive specialists, but also the ability of teachers to apply innovative methodological support, effective principles, methods and forms of work in the educational process, to use modern music information technologies and computer programs in musical and pedagogical activities to create, converting and performing musical works.

Modern education needs the introduction of innovative approaches, methods, forms and means of learning using information and music computer technologies into the educational process. The analysis of the main studies and publications on this issue confirmed the positive influence of innovative technologies on student motivation and the quality of education.

The use of innovative teaching technologies in the educational process contributes not only to the improvement of the quality of training of future music teachers, but also to their introduction to compositional creativity and performing arts. Music information technologies, modern multimedia tools and music production software motivate students' learning, activate their creative activity, develop musical memory, creative thinking, promote creative composer's imagination, give students the opportunity to create their own music directly on a mobile phone at any time.

Key words: activation, creativity, forms, innovation, means, methods, motivation, multimedia, music, principles, smartphone, technologies, training.

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2022

© Теряєва Л., 2022

Постановка проблеми. У державних документах України (Закони України «Про освіту»,

«Про вищу освіту» та ін.) наголошується на важливості якісної професійної підготовки конкурентоспроможних фахівців. Тому актуальною

проблемою сучасної вітчизняної освіти у музично-педагогічній галузі є якісне навчання та творчий розвиток майбутніх учителів музичного мистецтва, здатних застосовувати у практичній діяльності теоретичні знання, уміння, інноваційне методичне забезпечення, ефективні методи, форми, музичні інформаційні технології на основі зміцнення міждисциплінарних зв'язків.

Проблема розвитку творчих здібностей особистості досліджувалася багатьма вітчизняними педагогами і науковцями, а саме: Б. Асаф'євим, В. Верховинцем, М. Леонтовичем, Н. Сац, К. Стеценко, К. Орфом та ін. Застосування інформаційних комп'ютерних технологій та музичних комп'ютерних програм у педагогіці вивчалось у працях В. Приходько та І. Цідило [6; 9].

Метою статті є пошук та обґрунтований вибір інноваційних принципів і методів навчання, які сприятимуть активізації творчої діяльності студентів, розвитку їхнього творчого мислення, уяви та фантазії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні науковці для активізації творчої діяльності особистості пропонують різні інноваційні методи, як-от: відеометод, творчих завдань, ігровий [4]; тренінгів [5]; художніх асоціацій, створення художніх та пластичних композицій до музичних творів; артистичних замальовок [3]; моделювання проблемних ситуацій, візуалізації, групових дискусій, аутогенного тренування, «закладання думок» [1]. Автори підкреслюють актуальність визначеної проблеми та необхідність практичного застосування методів та сучасних комп'ютерних технологій в освітньому процесі. Незважаючи на значний внесок науковців у розвиток цієї тематики, проблема застосування інноваційних технологій у процесі навчання залишається ще недостатньо розробленою.

Методологія дослідження полягала у вивченні, систематизації, узагальненні існуючих принципів, методів, форм, видів, засобів і технологій навчання з урахуванням сучасних вимог освіти, а також в аналізі отриманих результатів дослідження з метою подальшого вирішення завдань щодо розвитку творчих здібностей особистості, зокрема майбутнього вчителя музичного мистецтва, на основі використання інноваційних технологій.

Виклад основного матеріалу. Формування творчої особистості на сучасному інноваційному етапі набуває особливої актуальності та є стратегічною метою освіти. Так, на думку О. Олексюк, на музичний розвиток найактивніше впливають індивідуальні заняття з фаху, на яких застосовуються різні прийоми впливу та активні методи навчання, адже творчий підхід до розвитку індивідуальності — одне із завдань музичної педагогіки [4].

Творчість передбачає наявність у людини розвинутих здібностей, мотивів, знань і умінь,

завдяки яким створюється продукт, що відрізняється новизною, оригінальністю, унікальністю. Такі якості людини у їх сукупності називають творчими.

Провідним фактором, що регулює активність, поведінку та навчальну діяльність, є *мотивація*. Щоб викликати у студента бажання до засвоєння навчального матеріалу, удосконалення рівня володіння музичними інструментами, спонукати до продуктивної самостійної пізнавальної діяльності, активного освоєння змісту освіти, необхідна мотивація з використанням інноваційних принципів, методів, форм роботи, сучасних технологій і засобів навчання.

Під час викладання музичних дисциплін для активізації творчої діяльності студентів доцільно використовувати такі інноваційні принципи навчання: міждисциплінарних зв'язків, інтерактивного навчання, інноваційної наочності, креативного розвитку.

Ефективним також є застосування як традиційних, так і інноваційних методів навчання. До *традиційних* відносять такі методи: моделювання художньо-творчого процесу; інтонаційно-стильового осягнення музики; порівняння нового твору з раніше написаним; створення композицій; живого виконання; пластичного інтонування; занурення; ігровий тощо. Традиційні методи спрямовані на активізацію творчого мислення, фантазії та формування здатності студентів до творчості при створенні власних пісень та аранжуванні музичних творів із застосуванням засобів музичної виразності.

Інноваційні методи активізації творчої діяльності із застосуванням інформаційних комп'ютерних технологій дають можливість найбільш ефективно реалізувати творчий потенціал майбутніх учителів музики. Впровадження музичних інформаційних технологій сприяє мотивації навчання та подальшому творчому розвитку студентів. Розглянемо більш докладно інноваційні методи активізації творчої діяльності студентів на основі застосування музичних комп'ютерних технологій.

Мотиваційно-навчальний метод передбачає застосування музичних комп'ютерних програм, які здійснюють запис нотами музичних файлів, аранжування і власної інтерпретації хорових творів та пісень шкільного репертуару. Даний метод з використанням мультимедійних засобів необхідний під час показу анімації диригентських схем, слухання музичних аудіофайлів, виконання хорових творів, самостійної роботи студентів.

Проблемно-пошуковий метод сприяє знаходженню інформації для написання анотацій з використанням інтернет-ресурсів, створенням мультимедійних презентацій, виконанню творчих завдань, пошуку методів для практичної роботи з хором. Він застосовується під час пошуку необхідного хорового

твору у виконанні відомих хорових колективів, самостійного добору інструментального супроводу до сучасної пісні, створення власної інтерпретації вокально-хорових творів. Цей метод сприяє розвитку творчого мислення студентів.

Інтерактивний метод є важливим при творчій взаємодії викладача зі студентом або студента зі студентами під час розучування вокально-хорових творів. Інтерактивний метод веде до самовдосконалення та самореалізації, сприяє розвитку творчих здібностей.

Креативний метод необхідний для практичного використання комп'ютерних програм-нотаторів під час написання нот, створення вокально-хорових творів із застосуванням мультимедійних засобів, а також власних поспівок, пісень для учнів, інтерпретацій хорових творів. Ігрові моменти позитивно впливають на розвиток креативності.

Інноваційні засоби навчання включають мультимедійні технології, електронні музичні інструменти (синтезатори, барабани), електронну базу класичних, сучасних творів, поп-музики, рок-музики, караоке у форматах WMA, MIDI, MP3, MP4, програмно-методичне забезпечення комп'ютерних технологій.

Мультимедійні технології передбачають використання мультимедійних засобів, а саме: відео та аудіозаписів, Інтернету, музичних енциклопедій, програм диригування хором на комп'ютері, навчальних програм для вивчення рухів диригента, допоміжної програми Format Factory для перетворення форматів аудіо- та відеофайлів. Мультимедійні технології є також корисними під час спільної онлайн-гри на музичних інструментах.

Найбільш відомими програмами для набору і редагування нотного тексту, прослуховування, збереження і друку партитур є Finale, Encore, S cakewalk Overture; для створення нотного запису в електронному вигляді та редагування партитур — MagicScore; для друку нот з попереднім переглядом — MagicScore School; для створення музичних партитур та професійного аранжування музичних творів — Sibelius; для підготовки до друку партитур музичних творів — Overture,

а також для створення власних пісень для учнів та інтерпретацій хорових творів — Adobe Audition, Sound Forge, Cubase, «SONAR Producer Edition».

Варто згадати і про застосування *музичних навчальних програм*:

а) спеціалізованих програм різного ступеня складності й універсальності для створення, виконання та аранжування мелодій, які передбачають наявність достатньо потужного комп'ютера і високого рівня музичної освіти (знання нотної грамоти, навичок гри на музичних інструментах);

б) простих музичних програм для використання на смартфоні (екранної клавіатури фортепіано, нотаторів, запису почутої мелодії нотами тощо), придатних для ефективного застосування та заохочення студентів, які не мають навіть початкової музичної підготовки.

Однією з цілей даної статті є акцентування уваги на деяких можливостях сучасних музичних комп'ютерних програм, які кожен зі студентів та викладачів може встановити і використовувати на звичайному смартфоні. Наведені нижче приклади програм не мають на меті рекламування та не охоплюють всього різноманіття можливостей існуючих музичних програм, головною їх перевагою є загальна доступність, оскільки більшість з них може бути встановлена безкоштовно з Google Play Market для вільного використання. Водночас ці відносно прості музичні програми мають достатньо широкі можливості для вивчення нотної грамоти, створення, конвертування і виконання музичних творів, тому, головне — сприяють заохоченню студентів до самостійного вивчення предмета і можуть стати поштовхом до навчання навіть для тих, хто має слабку початкову музичну підготовку.

Розглянемо більш докладно декілька умовно простих, але дуже цікавих для студентів музичних програм до смартфонів.

Музична програма PERFECT PIANO — це інтелектуальний симулятор фортепіано, розроблений для телефонів та планшетів, що працюють на операційній системі Android. Завдяки вбудованому справжньому тембру інструменту ця програма може навчити грати на фортепіано одночасно у вигляді розваги.

Рис. 1. Сторінка музичної програми PERFECT PIANO

Можливості програми:

— інтелектуальна клавіатура (88-клавішна піаніно-клавіатура; однорядковий та дворядний режими; подвійні гравці; режим акордів; підтримка мультитач екрану; силовий дотик; регулювання ширини клавіатури; багато вбудованих звукових ефектів — рояль, яскраве піаніно, музична шкатулка, орган, труба, синтезатор; запис звуку в MIDI та ACC; метроном; прямий обмін файлами запису або встановлення як мелодії дзвінка; підтримка аудіо з низькою затримкою OpenSL ES);

— навчальний режим (доступ до тисяч популярних музичних записів; три моделі

налаштування: падаюча нота, водоспад, нотний аркуш; три режими відтворення: автоматичне відтворення, напівавтоматичне відтворення, пауза нот; налаштування лівої та правої руки; петля; установки швидкості та складності відтворення).

Музична комп'ютерна програма FACE TO FACE надає такі можливості: об'єднати декількох виконавців та провести змагання між ними; грати на фортепіано з іншими виконавцями з усього світу; підключити онлайн-чат в режимі реального часу; щотижневий рейтинг нових пісень; створити гільдію.

Рис. 2. Сторінка музичної комп'ютерної програми FACE TO FACE

Можливості програми:

— підтримка USB до MIDI-клавіатури (підтримка стандартного загального протоколу MIDI; можливість підключення MIDI-клавіатури (наприклад, Yamaha, Roland, Xkey тощо) через інтерфейс USB);

— підтримка плагінів тембру (можна завантажувати та встановлювати такі плагіни тембру, як: бас, електрогітара, дерев'яна гітара, флейта, саксофон, електронна клавіатура, скрипка, акорд, ксилофон та арфа);

— віджет для фортепіано (наявний вбудований віджет фортепіано для домашнього екрану, який дає можливість відтворювати музику, не відкриваючи програму).

Музичні комп'ютерні програми NOTE RECOGNIZER та MELODY SCANNER — це розпізнавачі нот, які перетворюють аудіофайли, ноти або мелодії, заспівані голосом, на нотний запис з можливістю прослуховування музики як класичної партитури для фортепіано або гітари. Зберігання записів здійснюється у вигляді MIDI-файлу та у форматі PDF.

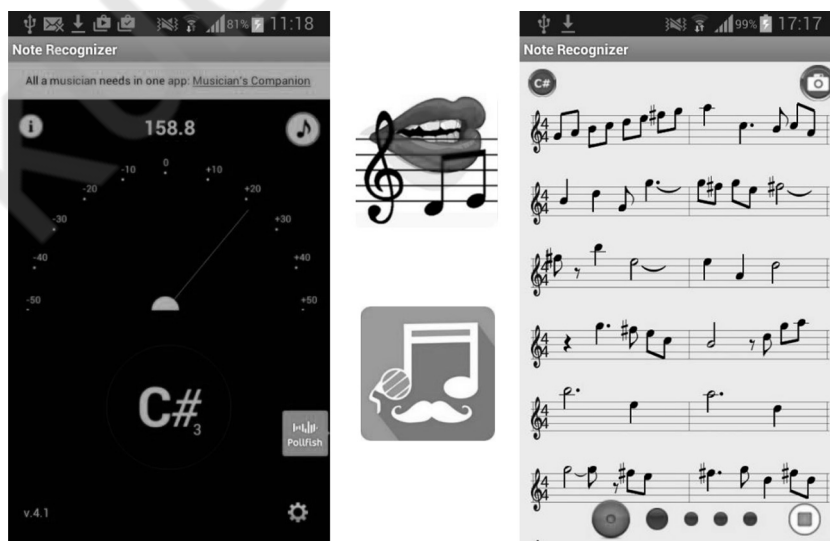

Рис. 3. Сторінки музичних комп'ютерних програм NOTE RECOGNIZER та MELODY SCANNER

Варто зазначити, що ці програми потребують ретельного налаштування.

Музичні комп'ютерні програми MAESTRO та SCORE CREATOR призначені для вивчення нотної грамоти, складання музичних композицій та написання пісень і спеціально розроблені для мобільної платформи.

Ці програми є простим, але потужним інструментом для навчання створенню музики незалежно від вміння читати та писати нотні записи.

Можливості програм: запис нот та акордів; зміна темпу; зміна ключа; запис текстів пісень, акордів та номерів пальців; відтворення музики за допомогою більш ніж 100 інструментів (фортепіано, орган, скрипка, віолончель, гітара, труба, сопілка, барабани та перкусія); вбудовані звукові ефекти; написання оркестрової музики; миттєве відтворення музики; експорт у файли зображень та роздруківка нот; експорт у аудіо-файл; підтримка збереження у форматах MIDI та MP3.

Рис. 4. Логотипи музичних комп'ютерних програм MAESTRO та SCORE CREATOR

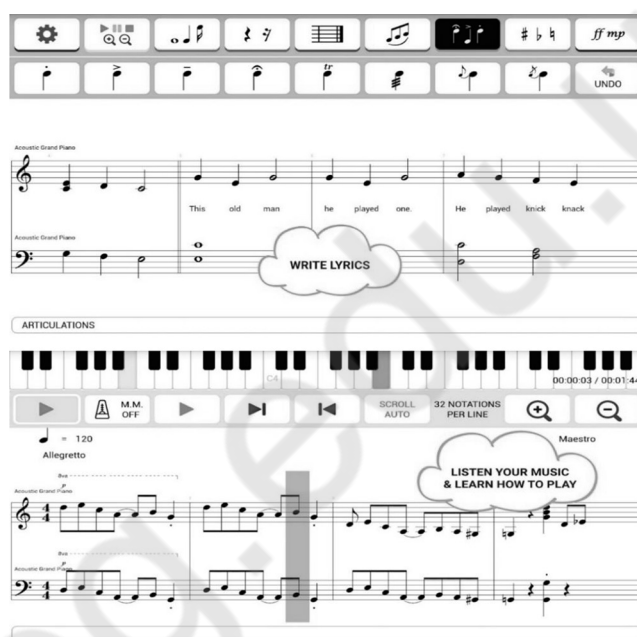

Рис. 5. Сторінки музичної комп'ютерної програми MAESTRO

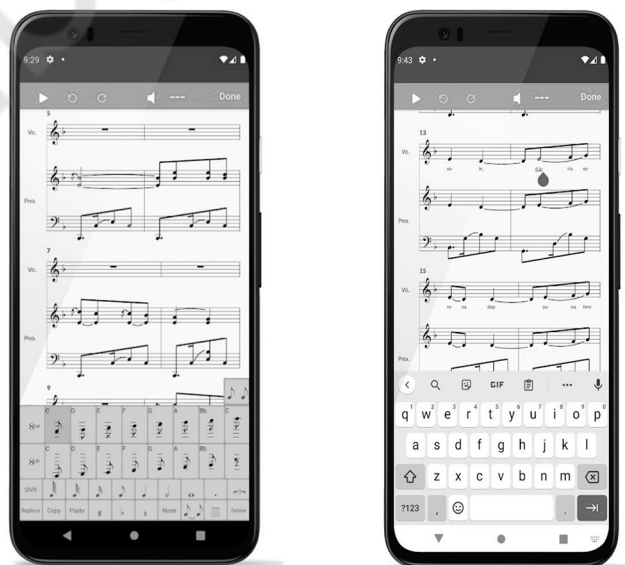

Рис. 6. Сторінки музичної комп'ютерної програми SCORE CREATOR

Висновки. Музичні інформаційні технології, мультимедійні засоби та музичні комп'ютерні програми мотивують до навчання, сприяють активізації творчої діяльності, розвитку музичної пам'яті, креативного мислення, творчої композиторської фантазії.

Інформатизація навчального процесу значною мірою впливає на самостійну роботу студентів

і визначає її як більш незалежну та творчу, дає студентам можливість працювати з різними джерелами інформації, записувати власну створену музику із застосуванням сучасних музичних комп'ютерних програм та ефективно використовувати їх у подальшій музично-педагогічній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коваленко І. Г. Методика формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики в процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2008. 210 с. С. 2.
2. Лазарев М. О. Основи педагогічної творчості: навч. посіб. для пед. ін-т. Суми: ВВП «Мрія» ЛТД, 1995. С. 204.
3. Михаськова М. А. Формування фахової компетентності майбутніх вчителів музики: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2007. 19 с.
4. Олексюк О. М. Музична педагогіка: навч. посіб. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 248 с.
5. Орлов В. Ф. Теоретичні та методичні засади професійного становлення майбутніх учителів мистецьких дисциплін: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2004. 45 с.
6. Приходько В. М. Впровадження новітніх технологій у вищій школі. *Постметодика*. 2002. № 2/3. С. 115–118.
7. Теряєва Л. А. Застосування музичних інформаційних технологій при вивченні навчальної дисципліни «Хорове диригування». *Освітологічний дискурс* / Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. 2019. № 1-2 (24-25). С. 272–285. DOI: 10.28925/2312-5829.2019.1-2.272285
8. Теряєва Л. А. Оцінювання ефективності застосування методів, форм, видів та засобів навчання на заняттях з хорового диригування. *Освітологічний дискурс* / Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. 2020. № 2 (29). DOI: 10.28925/2312-5829.2020.2.3
9. Цідило І. М. Вплив ІКТ-компетентності педагога на використання інноваційних технологій у навчальному процесі. *Професійні компетенції та компетентності вчителя: матеріали регіон. наук.-практ. семінару*. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2006. С. 44–47.
10. Lebler, D. (2008). Popular Music Pedagogy: Peer learning in practice. *Music Education Research*. Vol. 10, Issue 2, 193–213. DOI: 10.1080/14613800802079056.

REFERENCES

1. Kovalenko, I. H. (2008). *Metodyka formuvania profesiino-osobystisnykh yakostei maibutnykh uchyteliv muzyky v protsesi vyvchennia dyryhentsko-khorovykh dystsyplin* [Methodology of Formation of Professional and Personal Qualities of Future Music Teachers in the Process of Studying Conducting and Choral Disciplines]. *Dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.02*, Kyiv: National Pedagogical Dragomanov University, 210 (in Ukrainian).
2. Lazarev, M. O. (1995). *Osnovy pedahohichnoi tvorchosti* [Basics of Pedagogical Creativity]. *Navch. posibnyk dlia ped. in-t.*, Sumy: VVP «Mriia» LTD, 204 (in Ukrainian).
3. Mykhaskova, M. A. (2007). *Formuvannia fakhovoi kompetentnosti maibutnykh vchyteliv muzyky* [Formation of Professional Competence of Future Music Teachers]. *Avtoref. dys. kand. ped. nauk: 13.00.02*, Kyiv, 19 (in Ukrainian).
4. Oleksiuk, O. M. (2013). *Muzychna pedahohika* [Musical Pedagogy]. *Navch. Posibnyk*, Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, 248 (in Ukrainian).
5. Orlov, V. F. (2004). *Teoretychni ta metodychni zasady profesiinoho stanovlennia maibutnykh uchyteliv mystetskykh dystsyplin* [Theoretical and Methodical Principles of Professional Formation of Future Teachers of Arts]. *Avtoref. dys. ... doktora ped. nauk: 13.00.04*, Kyiv, 45 (in Ukrainian).
6. Prykhodko, V. M. (2002). *Vprovadzhennia novitnykh tekhnolohii u vyshchii shkoli* [Implementation of the Latest Technologies in Higher Education]. *Postmetodyka*, 2/3, Kyiv, 115–118 (in Ukrainian).
7. Teriaieva, L. A. (2019). *Zastosuvannia muzychnykh informatsiinykh tekhnolohii pry vyvchenni navchalnoi dystsipliny «Khorove dyryhuvannia»* [The Use of Music Information Technologies in the Study of the Educational Discipline “Choir Conducting”]. (in Ukrainian). DOI: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2019.1-2.272285>

8. Teriaieva, L. A. (2020). Otsiniuvannia efektyvnosti zastosuvannia metodiv, form, vydiv i zasobiv navchannia na zaniattiakh z khorovoho dyryhuvannia [Evaluation of the Effectiveness of the Application of Methods, Forms, Types and Means of Teaching in Choral Conducting Classes]. (in Ukrainian). DOI: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2020.2.3>
9. Tsydylo, I. M. (2006). Vplyv IKT-kompetentnosti pedahoha na vykrystannia innovatsiinykh tekhnolohii u navchalnomu protsesi [The Influence of the Teacher's ICT Competence on the Use of Innovative Technologies in the Educational Process]. *Profesiini kompetentsii ta kompetentnosti vchytelia: materialy rehion. nauk.-prakt. seminaru*. Ternopil, Ukraine: Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, 44–47 (in Ukrainian).
10. Lebler, D. (2008). Popular Music Pedagogy: Peer learning in practice. *Music Education Research*, Vol. 10, Issue 2, 193–213 (in English). DOI: 10.1080/14613800802079056

Стаття надійшла до редакції 30.08.2022 р.

Прийнято до друку 29.09.2022 р.